

Een hoogstaande partij voetbal

Jac. van Ginnekens ongepubliceerde manuscript *De Voetbaltaal* (1913)¹

Jan Luitzen

[einde pagina 10 artikel in *De Sportwereld*]

In het tijdschrift *Nederlandse Taalkunde* (2013) verscheen een baanbrekend artikel van de hand van prof. dr. Wim Zonneveld, onder de titel *Football wordt voetbal. De vroegste geschiedenis van voetbalvocabulair in het Nederlands – lexicologie, fonologie en morfologie*.² In zijn bijdrage onderzocht de Utrechtse hoogleraar linguïstiek een corpus van Engelse leenwoorden in Nederlands voetbalvocabulair tussen 1875 en 1910. Als voornaamste bron gebruikte hij daarvoor de vroegste krantenaandacht voor voetbal, zoals die digitaal geraadpleegd kan worden op de in 2010 online gekomen website van de Koninklijke bibliotheek. Het doel van zijn onderzoek was om patronen te ontdekken in de introductie en behandeling van voetbalwoorden.

Zonneveld maakt onder meer inzichtelijk dat *voetbal* een voor de hand liggende vertaling van *football* is, maar: '(...) het woord heeft een complexe vroege geschiedenis, met verschillen tussen de concrete betekenis *de voetbal* en de abstracte *het voetbal*. Van de laatste vorm werd gesuggereerd dat hij ontstond uit de samenstelling *voetbal-spel*, die gebruikt werd in een periode waarin opkomende "sporten" nog als "spel" werden omschreven.'

Net zo interessant is deze voorzichtige conclusie die Zonneveld trekt: 'Door de bank genomen blijven leenwoorden met een relatief eenvoudige fonologische structuur voortbestaan, ook als ze Nederlandse varianten naast zich hebben: *club, match, back, goal, score, keeper, dribbelen, stopper(-spil)*. Andersom zijn al te complexe verdwenen, en worden Nederlandse versies gebruikt: *referee, umpire, scrimmage, centre-back* en *centre-half* door *scheidsrechter, grensrechter, doelworsteling* en *spil*.' Prachtig: onderzoek op het kruispunt van sportgeschiedenis en taalkunde.

De eerste linguïst die zich grondig heeft verdiept in voetbalterminologie, is Jac. van Ginneken³, behalve priester en jezuïet ook auteur van *Handboek der Nederlandsche taal* (2 delen) (1913-1914)⁴. In de toelichting op het tweede deel meldt hij dat hij daarin de taalgroepen gaat behandelen die gevormd worden 'door de menschen van één stand of staat, één godsdienst of secte, één beroep of vak', zoals 'Roomsche taal', Jodentaal, jagerstaal, zeemanstaal en Bargoens. En dan volgt een cruciale zin: 'Nog andere [sociale taalkringen, JL] hebben een voorliefde voor één specialen leeftijd, ik bedoel de jongelingsjaren, namelijk de soldaten- en de sporttaal.'⁵

Het is opmerkelijk dat Van Ginneken de sporttaal noemt, maar vervolgens niet in zijn *Handboek* behandelt. Uit het Archief J. van Ginneken in het Meertens Instituut in Amsterdam blijkt dat hij het betreffende hoofdstuk in 1913 wel heeft geschreven – onder de titel *Hoofdstuk XXI De Sporttaal*, bestaande uit de afdelingen *De Voetbaltaal* en *Kaarttermen*⁶ – maar toch besloten heeft het niet te publiceren. Vond hij het te beperkt qua omvang en inhoud in relatie tot de overige hoofdstukken? Wellicht.

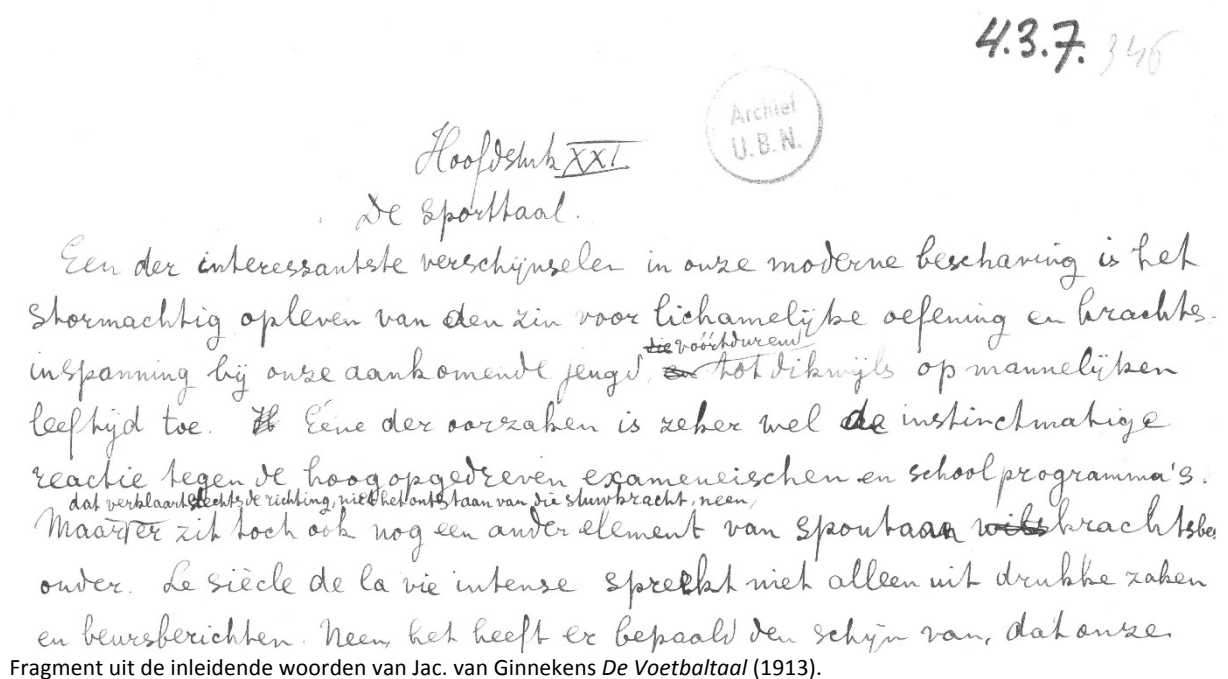
Ik kan slechts speculeren, maar het zou ook te maken kunnen hebben met de op zijn zachtst gezegd ambivalente houding die er begin twintigste eeuw bij wetenschappers bestond ten opzichte van een toen modern fenomeen als voetbal. Dat blijkt ook wel uit de slotwoorden van Van Ginneken, nadat hij een paar honderd voetbalwoorden en -uitdrukkingen heeft beschreven en een voorbeeld heeft gegeven van een dagbladverslag van een voetbalwedstrijd dat 'niet heel bijzonder mooi' is, 'maar toch ook geen slecht staaltje. Goede middelmaat.' Waarom hij het dan toch overneemt? Van Ginneken: 'Omdat de taalstudenten en ook oudere taalgeleerden te weinig gewoon zijn: het taalleven te zoeken en te betrappen in het volle leven van den daagschen dag. Ik wed dat vele hunner hier geen enkele uitdrukking zullen ontmoeten, die ze al niet kennen en verstaan, en toch nog nooit over één enkele dezer uitdrukkingen taalkundig hebben nagedacht.'

Misschien vond hij de voetbaltaal bij nader inzien zelf ook nog te alledaags en banaal om middels zijn *Handboek* al te institutionaliseren. Dat zou ook de bij voorbaat al verdedigende toon verklaren die hij hanteert bij de verantwoordende toelichting op het invoegen van een hoofdstuk over sporttaal: 'O zeker, ik heb evengoed als anderen, die protesten gelezen tegen het misbruik dat van den sport gemaakt wordt, tegen de belachelijke vergoeding der overwinnaars in wedstrijden, tegen de dwaze ja barbaarsche opleving van 't boksen en worstelen, en heb daarin het relatieve korreltje waarheid, dat gewone ideetjes elkaar plegen over te doen, ook wel gewaardeerd. Maar of ik nu daarom onze moderne sport een bedenkelijk verschijnsel vind?'

[Einde pagina 11 artikel in *De Sportwereld*]

Dat vindt Van Ginneken niet, bezweert hij: 'Neen, driemaal neen.' De sport is aantoonbaar 'géén treurig verschijnsel', en heeft 'nog een heele toekomst' voor zich. De sporttaal zal geen 'eendagsbloem' blijken, maar een eigen plaats gaan innemen tussen de andere taalgroepen van betekenis. Net zoals de sportkringen 'geene quantité négligeable' meer zullen zijn in de maatschappij van de toekomst.

Waarna Van Ginneken, voor over te gaan tot het weergeven van bladzijden vol voetbalwoorden en -uitdrukkingen, nog constateert: 'Onder alle sportvariëteiten is de voetbal zeker wel de meest verbreide, de meest gezochte, en van kracht-en-karakter-waardeerend standpunt wel de mooiste van alle en daarom verdient de voetbaltaal eene plaats in dit *Handboek*.

Positieve woorden. En toch nam Van Ginneken de sporttaal dus *niet* op in zijn *Handboek*.

Het is mooi om Van Ginnekens inventarisatie van de voetbalwoorden en -termen uit 1913 te kunnen vergelijken met het onderzoek over de periode 1875-1910 dat Wim Zonneveld een eeuw later uitvoerde, omdat ze zo ongeveer hetzelfde corpus ter beschikking hadden. Van Ginneken zat over de fysieke kranten gebogen, woorden en uitdrukkingen aanstrepend in voetbalverslagen, Zonneveld doorzocht hele krantenreeksen digitaal, door het intikken van voetbalwoorden.

In Van Ginnekens *De Voetbaltaal* uit 1913 komen leenwoorden als *club*, *match*, *back*, *goal* en *keeper* inderdaad voor naast de Nederlandse varianten *vereniging*, *wedstrijd*, *verdediger* (ook: *links- of rechtsachter*), *doelpunt* (ook: *doel*) en *doelman* (ook: *doelwachter*). Maar ook het complexere *free kick* wordt gebruikt naast *vrije schop*, *penalty* naast *strafschop*, *off-side* naast *buitenspel*, *captain* naast *aanvoerder*, *forwards* naast *voorwaartsen*, *winghalf* naast *vleugelhalf* en *half-time* naast *rust*.

Het lemma *stopper(-spil)* komt bij Van Ginneken niet voor, wel *spil*, waar hij als synoniemen *center-half* en *mid-half* voor geeft en dat hij omschrijft als ‘de middelste speler van de midden-linie’. Fonologisch al te complexe woorden als *umpire* en *scrimmage* zijn bij Van Ginneken niet te vinden, maar de Nederlandse versies *grensrechter* en *doelworsteling* wel. *Referee* komt nog wél voor naast *scheidsrechter* en Van Ginneken noemt ook de fraaie Vlaamse variant: *beslisser*.

Met *centre* zit Van Ginneken in de overgangsfase Engels-Nederlands. Hij gebruikt het vernederlandste *center* in substantieven als *centervoor* en *center-half* en in het werkwoord *centeren*. Ook *headden* als alternatief voor *koppen* is interessant, net als de nog in zwang zijnde term *longpassing spelen*, in vergelijking met de tegenhanger *shortpassing spelen*. En *trekkesluiters* (‘club, die onderaan staat op het ranglijstje van de competitie’) – het staat echt zo in Van Ginneken’s manuscript – is een fijne variatie op het bekendere *hekkesluiters*, hoewel het ook gewoon een schrijffout kan zijn.

En wat te denken van het als Vlaams benoemde *tekkelen* dat volgens Van Ginneken ‘een bal tegenhouden’ betekent? In het Nederlandse *Het Sportblad* komt het in 1898⁷ en 1899⁸ in voetbalverslagen óók voor, zij het in de betekenis van ‘de tegenstander verslaan’. In 1911 in *De Revue der Sporten* wordt het begrip zelfs uitvoerig toegelicht, vooral omdat er volgens de vertaler van het uit Engeland overgenomen artikel verwarring over heerst in Nederland: ‘Onder aanvallen (‘tackle’) worde verstaan den tegenstander den bal af te nemen of hem telkens te verhinderen met den bal weg te komen. In Nederland hoort men veel over ‘tekkelen’ spreken, waaronder men begrijpt: iemand met zijn lichaam op zij te zetten; in Engeland heet dit ‘charging’.’⁹

Kortom: het door Van Ginneken verzamelde corpus voetbalterminologie leent zich bij uitstek voor verder onderzoek. Ik sluit dan ook graag af met de complete weergave van *De Voetbaltaal*, precies zoals Jac. Van Ginneken het in 1913 heeft opgeschreven, met in de laatst opgenomen uitdrukking de enige keer – op de titel na – dat *het voetbal* voorkomt: ‘een hoogstaande partij voetbal spelen : goed spelen.’

Het moge duidelijk zijn: Van Ginneken was een liefhebber van ‘het spelletje’.

De Voetbaltaal (1913, ongepubliceerd) door Jac. van Ginneken

veld, ook vla.¹⁰ : speelterrein.

zwaar veld : modderig, drassig terrein.

leder, leer, bruine monster : bal.

match, ontmoeting, vla. wedstrijd : wedstrijd.

bekerwedstrijd : wedstrijd waarbij voor de winnende club een beker is uitgelooft.

[einde pagina 12 artikel in *De Sportwereld*]

competitie-wedstrijden : wedstrijden om het kampioenschap, waardoor de rangorde der clubs wordt bepaald.

serie-wedstrijden : wedstrijden tusschen verschillende clubs gespeeld, waarbij de winnende clubs telkens weer tegen elkander strijden totdat ten slotte de winnaar der twee laatst overgebleven clubs de prijs wint. De wedstrijden tusschen de ingeschreven clubs worden bij loting bepaald.

degradatie-wedstrijden : wedstrijden die de eersteklas club die laatst staat op ’t eind van het seizoen in de competitie moet spelen tegen de kampioen der tweede klas. Waarna de eerste klas club bij verliezen wordt gedegradeerd of bij winnen in de eerste klas blijft.

promotie-wedstrijd : dezelfde als de degradatie-wedstrijden maar nu ten opzichte van de kampioenclub der tweede klas, die promoveeren kan tot de eerste klas.

vriendschappelijke ontmoeting (wedstrijd) : wedstrijd buiten competitie.

thuis-wedstrijd : wedstrijd op eigen veld.

kampioens-wedstrijd : wedstrijd om ’t kampioenschap.

internationale wedstrijd : wedstrijd tegen een buitenlandsche club.

een geflatteerde overwinning : een overwinning niet ten volle verdiend.

een gevoelige nederlaag : een nederlaag met groot doelpunten-verschil.

plaatselinge ontmoeting of plaatselijke derby : wedstrijd tusschen twee eerste-klas-clubs uit één plaats.

thuisclub, ontvangende vereniging, de gastheeren : de club op wier terrein de wedstrijd gespeeld wordt.

competitie-leiders : club die bovenaan staat op het ranglijstje van de competitie.

trekkesluiters : club, die onderaan staat op het ranglijstje van de competitie.

elftal, ook vla., ploeg ook vla., team : een volledige groep spelers van één partij.

nationaal elftal, nationale ploeg : elftal dat het land vertegenwoordigt.

elftal-commissie : de commissie die het elftal kiest, dat het land zal vertegenwoordigen.

captain, aanvoerder, vla. kapitein : die de leiding heeft en tegelijkertijd meespeelt.

leider van elftal : als een nationaal elftal in 't buitenland gaat spelen, dan gaat iemand mee als leider, gewoonlijk een van de elftal-commissie. Deze heeft de leiding maar speelt niet mee.

trainer, oefenmeester : iemand die de spelers helpt oefenen en bijstand verleent bij een ongeval.

supporter : iemand die met een club mee gaat naar een andere plaats om de spelers aan te moedigen.

voorlinie, aanvalslinie, voorwaartsen, forwards, voorhoede, quintet, vla. voormannen : de vijf voorspelers van het elftal. van deze vijf is:

middenvoor : ook vla., mid-voor, centervoor : de middelste voorspeler.

buitenspelers, vla. buitens, links of rechts buiten, uiterst ook vla. : de twee buitenste spelers.

links of rechts binnen ook vla. binnens : de twee overige voorspelers.

middenlinie, half-backs, vla. weermannen : de drie middenspelers van 't elftal.

spil ook vla., center-half, mid-half, vla. midden-weer : de middelste speler van de midden-linie.

links- of rechtshalf, links- of rechtsmidden, winghalf, vleugelhalf, vla. rechts- of linksweer : de twee buitenste spelers van de midden-linie.

de verdediging, verdedigers, achterhoede, backs, links- of rechtsachter, links- of rechterback, vla.

links- of rechtsbijwacht : de twee achterste spelers van het elftal, behalve den doelverdediger.

doelman, doelwachter, keeper, vla. wacht : doelverdediger.

achterhoede : ook doelverdediger met links- en rechtsachter.

referee, vla. beslisser : scheidsrechter.

scheidsrechteren, den wedstrijd leiden, den wedstrijd fluiten : scheidsrechter zijn.

grensrechter, vla. waker : degene, die moet zien, of de bal over de zij- of doellijn gaat.

reserve : speler die meegaat naar 't buitenland als invaller.

reserves : het tweede elftal van een eerste klas-club.

onder de lat staan, in (tusschen) de palen staan, het doel verdedigen, keepen : doelverdediger zijn.

de spelers treden binnen de krijtlijnen : de spelers komen op 't veld.

tossen, opgooien, loten : een geldstuk opwerpen vóór het spel om te zien wie beginnen mag.

aftrappen, den bal aan 't rollen brengen : het spel beginnen.

den bal opbrengen, opdrijven : den bal van de eene helft van 't veld meenemen naar de andere.

opdringen : samenspelend het vijandelijk doel naderen.

't spel in handen nemen, hebben : zoo spelen, dat de

[einde pagina 13 artikel in *De Sportwereld*]

tegenpartij weinig kan doen.

doorbreken : de tegenstanders passeeren.

een voorzet geven, voorzetten : de bal van de buitenlijn naar een partijgenoot trappen, die in 't midden speelt.

een bal onderscheppen : een bal door een speler naar een partijgenoot getrapt, opvangen vóórdat deze 'm heeft.

een ren, een soloren ondernemen, vla. rennen : hard loopend den bal meenemen.

een rush maken, ondernemen : snel opdrijven.

een bal op de voorhoede plaatsen : een bal naar de voorhoede trappen.

een bal zuiver plaatsen : juist trappen waar men hem hebben wil.

een bal verkeerd, onzuiver, naast plaatsen : den bal niet juist trappen, waar men hem hebben wil.

een bal voor den doelmond plaatsen : een bal naar 't doel trappen.

terugspelen (op een partijgenoot) : den bal terugtrappen naar een partijgenoot.

den bal tactisch plaatsen : op de gunstige plaats trappen.

centeren, vla. midden of toe spelen : den bal aan een speler naast zich overgeven.

Shortpassing spelen, vla. overgeven, overzetten : den bal voortdurend op korten afstand over en en weer naar partijgenooten trappen.

longpassing spelen : den bal over groote afstanden centeren.

dribbelen met den bal : den bal met korte pasjes opdrijven.

pingelen : den bal lang bij zich houden en veel tegenstanders verschalken maar zonder er iets mee op te schieten.

een speler in de luren leggen : een speler verschalken.

dekken : bij een tegenstander blijven, om te voorkomen dat hij den bal krijgt.

dekker : iemand, die bij een tegenstander blijft om te voorkomen dat hij den bal krijgt.

vrij staan, ongedekt zijn : geen tegenstander in zijn nabijheid hebben.

in (goeden) vorm, in (goeden) conditie zijn : goed spelen.

de ster van het veld : de beste speler.

schot ook vla., vla. doelschot : trap naar 't doel.

schot lossen, schieten ook vla. : trappen naar 't doel.

kei ook vla., reuzenkei, pil, reuzenpil : een harde trap.

keiharde bal, kogel, kanjer : een hard getrapte bal.

een krakend schot lossen : een hard schot op het doel schieten.

een scherp schot lossen : een trap doen, zoodat de bal recht op 't doel afkomt.

keihard schieten, keihard schot lossen, het doel kogelen : een bal zeer hard naar 't doel trappen.

keilen, kogelen, kanjeren, lellen : zeer hard trappen.

tam schot : een zachte trap op het doel.

boogschot : schot op het doel met een boog getrapt.

schuiven ook vla. : een bal, die langs den grond getrapt wordt.

scheren, scheren langs : rakelings gaan langs.

headden, koppen ook vla. : den bal op het hoofd opvangen en zoo wegstooten.

inkoppen : een bal met het hoofd in 't doel stooten.

een kopbal : vooral gezegd, wanneer een doelpunt gemaakt is doordat de bal ingekopt is.

stoppen : het houden van een schot door den doelman.

in goeden stijl stoppen : goed keepen.

stoppen : het tot stilstand brengen van een hoogen bal die neerkomt, door er den voet op te zetten.

langs het lijntje rennen : als de buitenvoorwaarts-spelers den bal vlug langs de lijn opdrijven.

intrappen : in het doel trappen.

doelworsteling : wanneer veel spelers der beide partijen vlak voor de goal elkaar den bal bevechten.

den bal over den lijn weten te werken : bij een doelworsteling den bal zetten.

het doelgebied zuiveren : den bal voor de goal wegtrappen.

met een laag schot doelpunten : een doelpunt behalen met een schot van een halve kniehoogte.

schuiven ook vla. : rakelings langs den grond trappen.

stoppen, vla. tekkelen, tegenhouden : een bal tegenhouden.

een bal verwerken, wegwerken : een bal wegwerpen of wegtrappen.

uitloopen : uit het doel naar den bal loopen.

inloopen : een speler der tegenpartij die den bal heeft, tegemoet loopen.

goal, doel : de ruimte tusschen de twee palen en de lat, die op die twee palen rust.

goal maken : een doelpunt behalen.

een hoge score : veel doelpunten.

den doelman (keeper) het nakijken geven : een doelpunt behalen.

den doelman verschalken : een doelpunt behalen.
den doelman laten visschen : een doelpunt behalen.
den doelman passeeren: een doelpunt behalen.
het net doen trillen : een doelpunt behalen.
het net (weten te) vinden : een doelpunt behalen.
het doel(net) doorboren : een doelpunt behalen.
den bal in 't net plaatsen : een doelpunt behalen.

[einde pagina 14 artikel in *De Sportwereld*]

punten maken ook vla. : een doelpunt behalen.
punten fokken : een doelpunt behalen.
een puntje boeken : een doelpunt behalen.
een doelpunt vervaardigen : een doelpunt behalen.
den bal zetten : een doelpunt behalen.
scoren : een doelpunt behalen.
doelpunten : een doelpunt behalen.
den bal langs den doelverdediger jagen : een doelpunt behalen.
den bal inkanjeren, inkogelen, keihard inschieten : door een harden bal een doelpunt behalen.
een bal in 't net lopen : den bal vlak voor 't doel tegen zich aan laten komen, zoodat hij in het doel komt.
de score openen : het eerste doelpunt van den wedstrijd maken.
gelijk maken : het doelpunt maken, waardoor de stand van beide partijen gelijk wordt.
gelijkmaker : het doelpunt, waardoor de stand van beide partijen gelijk wordt.
nummer twee, drie, vier enz. ter wereld brengen : het tweede, derde enz. doelpunt behalen.
het winnende punt(je) : het doelpunt dat uit den gelijkstand een der partijen de overwinning bezorgt.
spel met blanke score : spel waarin geen enkel doelpunt behaald wordt.
puntloos spel : spel zonder behaald doelpunt.
gelijkspel ook vla. : spel waarin beide partijen een gelijk aantal punten behalen.
de doelman geeft geen kans : de doelman houdt den bal.
de doelman laat zich niet verschalken : de doelman houdt den bal.
de doelman retourneert het leder : de doelman houdt den bal.
de doelman geeft niet thuis : de doelman houdt den bal.
de doelman is op zijn post : de doelman houdt den bal.
de doelman weet er weg mee : de doelman houdt den bal.
de doelman ranselt alles uit zijn doel : de doelman laat geen enkele bal door.
zijn doel zuiver schoonhouden : geen enkelen bal doorlaten.
zijn heiligdom schoon houden : geen enkelen bal doorlaten.
zijn doel ongerept bewaren : geen enkelen bal doorlaten.
een zes-vier (6-4) overwinning : een overwinning waarbij de eene partij zes, de andere partij vier punten heeft behaald.
de puntjes in A. verliezen : een wedstrijd in A. verliezen.
inmaken, slachten : een wedstrijd met groot puntenverschil verliezen.
inmaakpartij : een wedstrijd met groot puntenverschil verliezen.
de eer redden : één doelpunt maken en zoo voorkomen, dat men den wedstrijd verliest zonder doelpunt gemaakt te hebben.
op 't doel zitten : het doel voortdurend bestoken.
op den bal zitten : voortdurend den bal hebben.
leiden, de leiding nemen : in aantal punten voorkomen.
een goed schutter : iemand die altijd zuiver op het doel schiet.
doelschutter : iemand die veel goals maakt.
eerste spel vla. : eerste helft van den speeltijd.

tweede spel vla. : tweede helft van den speeltijd.

half-time, rust ook vla., pause : rust-tijd tusschen de twee helften van den speeltijd in.

na de thee : na den rusttijd.

free kick, vrije schop ook vla., strafschop : een vrije trap die aan een der partijen wordt toegestaan bij een overtreding van een der regels door een man der tegenpartij.

penalty, strafschop ook vla. : vrije schop op het doel op een afstand van ongeveer elf pas.

de scheidsrechter wijst naar de witte punt : de scheidsrechter staat een strafschop toe.

off-side, buitenspel ook vla. : heeft plaats, wanneer een speler, die voordat de bal zoover is, slechts twee spelers der tegenpartij tusschen zich en 't vijandelijke doel heeft, met den keeper erbij.

offside-goal, buitenspel-doelpunt : doelpunt gemaakt door speler die in buitenspel positie was.

fair spelen : vriendschappelijk spelen. 300²
de voorhoede voeden : gezegd van de half-backs als zij de ballen goed aan de voorhoede geven.
off-day hebben : niet goed spelen.
uit zijn vorm zijn : " " "
in slechte conditie zijn : " " "
de backs retourneren alles : alles stuit op de backs.
zijn hoofd onder den bal plaatsen : koppelen.
forsich spel : flink, stervig spel.
doorbastens spel : verstandig spel
riek lostrappen : het trappen met den bal voor den wedstrijd om riek te oefenen.
goalte trappen, kicken : trappen op het doel ter oefening.
kraken, biggen, bowken : ruw spelen.
pressie op 't vijandelijke doel uitoefenen : het vijandelijke doel voortdurend bestoken.
een gewonnen spel spelen : als een partij zoveel punten voor heeft, dat zij zeker is van de overwinning.
combinatie-spel, vla. samen spel : ~~als~~ als de leden van een partij elkaar helpen.
Het doelpunt kwam vanden voet van A. : A. maakte het doelpunt.
een hoogstaande partij voetbal spelen : goed spelen

Fragment uit Jac. van Ginneken's manuscript *De Voetbaltaal* (1913).

fair spelen : vriendschappelijk spelen.

de voorhoede voeden : gezegd van de half-backs als zij de ballen goed aan de voorhoede geven.

off-day hebben : niet goed spelen.

uit zijn vorm zijn : niet goed spelen.

in slechte conditie zijn: niet goed spelen.

de backs retourneren alles : alles stuit op de backs.

zijn hoofd onder den bal plaatsen : koppen.

forsch spel : flink, stevig spel.

doortastend spel : verstandig spel.

zich lostrappen : het trappen met den bal voor den wedstrijd om zich te oefenen.

goaltje trappen, kicken : trappen op het doel ter oefening.

kraken, biggen, bonken : ruw spelen.

pressie op 't vijandelijk doel uitoefenen : het vijandelijke doel voortdurend bestoken.

een gewonnen spel spelen : als een partij zooveel punten vóór heeft, dat zij zeker is van de overwinning.

combinatie-spel, vla. samenspel : als de leden van één partij elkaar helpen.

[einde pagina 15 artikel in *De Sportwereld*]

het doelpunt kwam van den voet van A. : A. maakte het doelpunt.

een hoogstaande partij voetbal spelen : goed spelen.

[einde pagina 16 artikel in *De Sportwereld*]

---

¹ Dit iets aangepaste artikel verscheen eerder als: Luitzen, Jan. 2014. 'De sporttaal is géén eendagsbloem'. *De Sportwereld*, nr. 70, 10-16.

² Zonneveld, Wim. 2013. 'Football wordt voetbal. De vroegste geschiedenis van voetbalvocabulary in het Nederlands – lexicologie, fonologie en morfologie'. *Nederlandse Taalkunde* 18, nr. 1, 65-86.

³ Op de site van het Meertens Instituut (www.meertens.knaw.nl) is deze minibiografie te lezen: 'Jacobus Johannes Antonius van Ginneken (1877-1945) was taalkundige. Hij promoveerde in 1907 in Leiden op de dissertatie *Principes de linguistique*. Van 1923-1945 was hij hoogleraar in de Nederlandse taal- en letterkunde, de vergelijkende Indogermaanse taalwetenschap en het Sanskriet aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij was lid van de KNAW in 1916, van de Dialectencommissie in 1926-1945 en voorzitter van de Dialectencommissie in 1934-1945.'

⁴ Ginneken, Jac. van. 1913-1914. *Handboek der Nederlandsche taal*, 2 dl. Nijmegen: Malmberg.

⁵ Ginneken, Jac. van. 1914. *Handboek der Nederlandsche taal. Deel II. De sociologische structuur onzer taal II*. Nijmegen: Malmberg, 1.

⁶ 90 Archief J. van Ginneken, 1910-1945 in bewerking, 90:52 *Aantekeningen betreffende sporttaal*, 1913, 1 omslag.

⁷ 'Voetbal in Engeland'. 24 november 1898. *Het Sportblad. Het goedkoopste weekblad, gewijd aan atletiek, voetbal, wielrijden, cricket enz*, 6, nr. 47, 4: 'Het zou een wonder geweest zijn als Blackburn Rovers Birmingham verlaten hadden met twee punten rijker. Aston Villa op eigen terrein te tekkelen, is altijd een gevaarlijke onderneming, waartoe ook thans weder de krachten der Rovers te kort schoten.'

⁸ 'Voetbal in Engeland'. 30 maart 1899. *Het Sportblad. Het goedkoopste weekblad, gewijd aan atletiek, voetbal, wielrijden, cricket enz*, 7 (30 maart 1899), nr. 13, 2: 'De Sheffield Unifers zijn een merkwaardig stel menschen. Den geheelen cup-strijd door hebben ze met de loting geen greintje geluk gehad, hebben tegenstanders als Burnley, Notts Forest en Albion op hun eigen terreinen moeten tekkelen en nog steeds zijn ze in 'the runnig.'

⁹ Chadwick, Edgar. 'Voetbal. De achterspeler'. 1 februari 1911. *De Revue der Sporten*, 4, nr. 38, 601.

¹⁰ Vla = Vlaams.